

symposium

bodem breed

Zuiverend groen – Momentum en mechanismen NBS

Inhoud

- Bodemsaneringsopgave
- Trend van verduurzaming
- NBS: meerwaarde en aandachtspunten
- Werkingsmechanismen van NBS
- Enkele ontwikkelingen van NBS onder EU vlag
- Wat is nodig om NBS verder te brengen?

Hèt netwerk event van bodem en ondergrond

Bodemsaneringsopgave

- Europa:
  - Ca. 320.000 sites te saneren van 2,7 miljoen verdacht verontreinigde industriële locaties
  - Plus diffuse bodemverontreiniging met pesticiden, antibiotica, meststoffen, microplastics, zuiveringslib, PFAS
- Nederland ook niet klaar met saneren:
  - Wbb-saneringen, locatieontwikkeling, 'toevalsvondsten', nieuwe gevallen / 'ongewone voorvallen'

Trend van verduurzaming

- UN SDG's
- EU Green Deal:
  - EU Soil Strategy for 2030
  - EU Soil Monitoring & Resilience Directive
  - EU CSRD (corporate sustainability reporting directive)
- ISO 18504

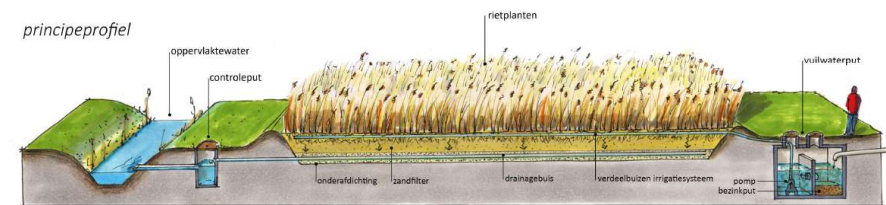
Nature Based Solutions (NBS): meerwaarde

- Kosteneffectiviteit
- Minder belastend voor milieu en omgeving
- Koppelkansen met andere opgaven (klimaat, biodiversiteit)
- Technische haalbaarheid
- Robuustheid

NBS: aandachtspunten

- Efficiëntie: niet 100% voorspelbaar en fluctuatie in de tijd
- Meer ruimte nodig
- Meer tijd nodig, zowel qua opstart als qua saneringsduur
- Afstemming op het lokale klimaat

NBS: werkingsmechanismen

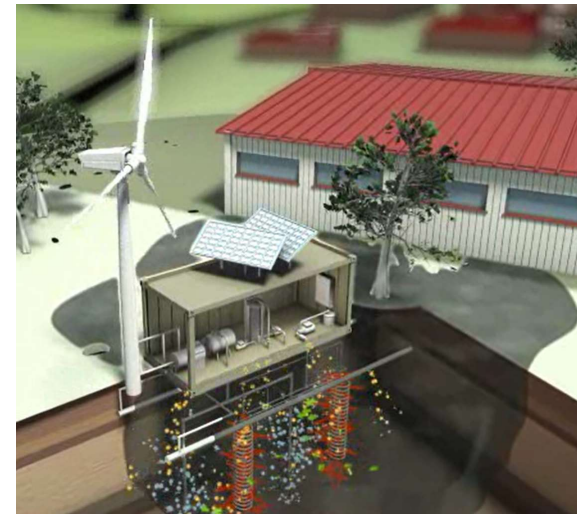
Gebruik en ondersteuning van natuurlijke processen, materialen en energie, leidend tot afbraak, immobilisatie of extractie van verontreiniging

- Adsorptie
- Precipitatie
- Biologische afbraak en extractie
- Chemische afbraak
- Fotochemische afbraak
- Geohydrologische isolatie

NBS: voorbeelden

- Stroming van (grond)water als drijvende kracht
- Zonne-energie: UV, warmte of elektriciteit
- Windenergie: onderdruk of perslucht
- Inert organisch adsorbent
- Bacteriën en schimmels voor afbraak of immobilisatie
- Planten: extractie, stabilisatie of geohydrol. beheersing
- Atmosferisch O₂: chemische oxidatie of biologische afbraak
- Basisch materiaal: pH-verhoging, metaalneerslag, biostimulatie

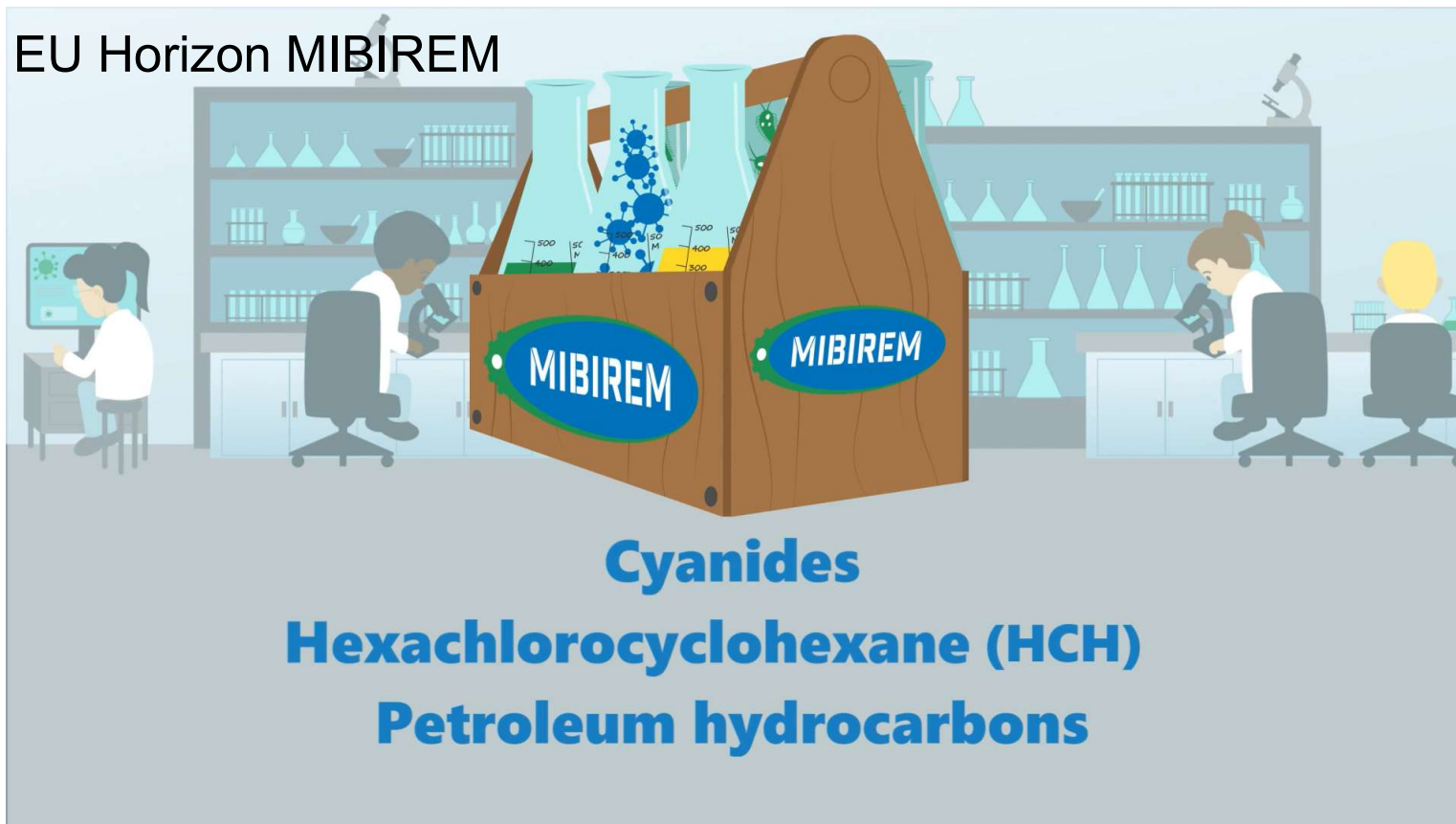

NBS: ontwikkelingen onder EU vlag

NBS: ontwikkelingen onder EU vlag

EU Horizon MIBIREM

Wat is nodig om NBS verder te brengen?

- Verwachtingsmanagement
- Zwaar(der) inzetten op duurzaamheidsindicatoren bij afweging
- Enige nuance bij beoordeling door bevoegd gezag. Daarbij belang van 3P laten prevaleren ('baten groter dan lasten')

symposium

bodem breed

Zuiverend groen: Werkingsprincipes en uitvoeringsvarianten

Nanne Hoekstra - Deltares

expertise

bodem en ondergrond

provincie

Overijssel

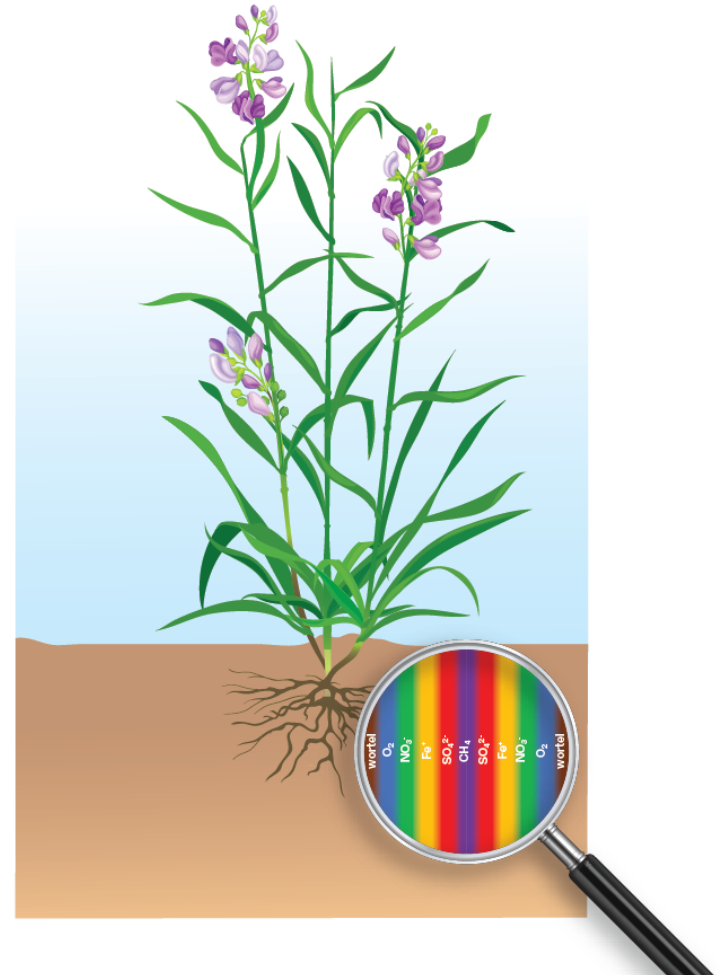
Zwolle

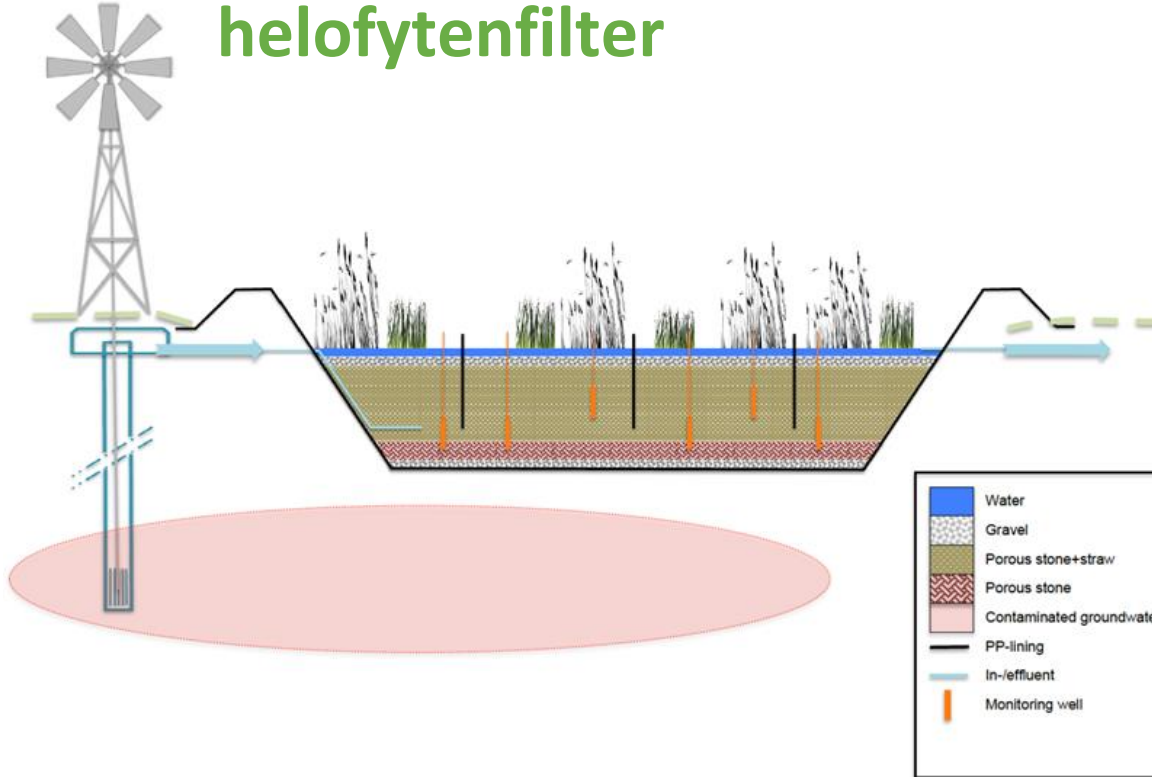
Werkingsprincipes

- Planten produceren organisch materiaal en **verlagen** zo de redoxpotentiaal
- Planten introduceren zuurstof via de wortels en **verhogen** daarmee de redoxpotentiaal
- Daarmee ontstaan in de wortelzone niches met alle mogelijke geochemische condities
- En daardoor allerlei soorten micro-organismen
- Die vele organische verontreinigende stoffen kunnen afbreken
- Terwijl anorganische stoffen neerslaan

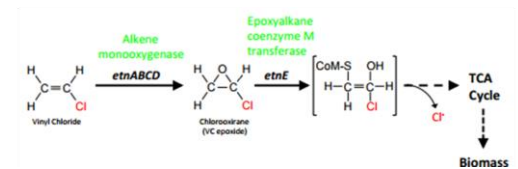
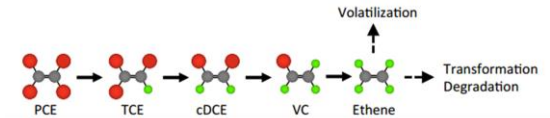

Casus Amersfoort: windsanering met horizontaal doorstroomd helofytenfilter

helofytenfilter

- Helofytenfilters zijn bewezen technologie voor bv. huishoudelijk afvalwater
- Maar ze kunnen ook dienen als waterzuivering bij een bodemsanering
- Zo vraagt de afbraak van chloorkoolwaterstoffen na elke omzetting weer andere geochemische condities

Casus Amersfoort: aanleg helofytenfilter

Aanbrengen folie en drainage

Aanvulling slakken en stro

Toplaag van grind

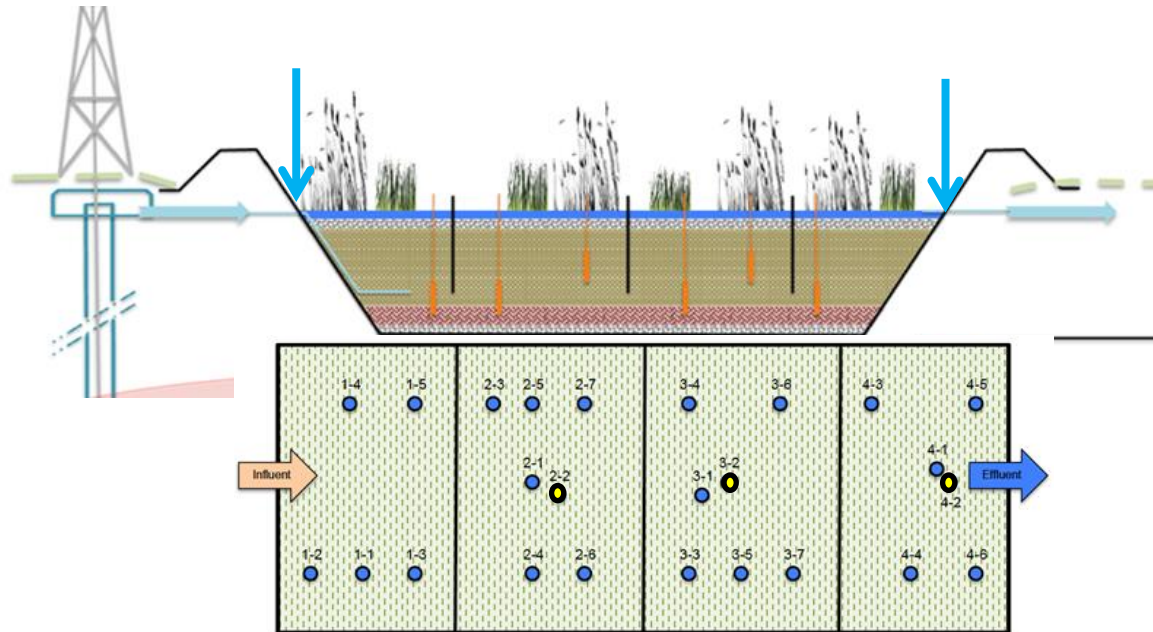
Helofyten: 10 st/m²

Casus Amersfoort: ontwikkeling helofytenfilter

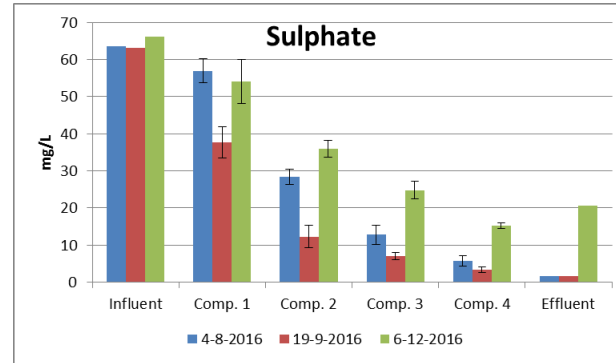
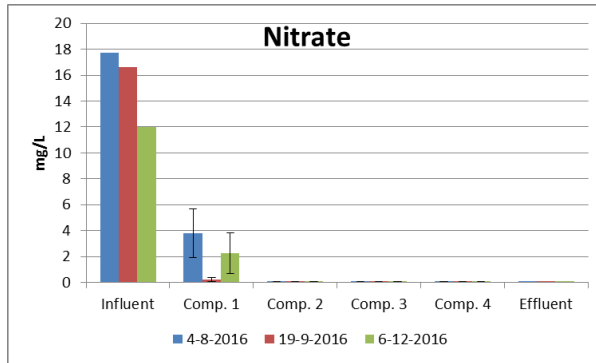

Casus Amersfoort: Intensieve monitoring

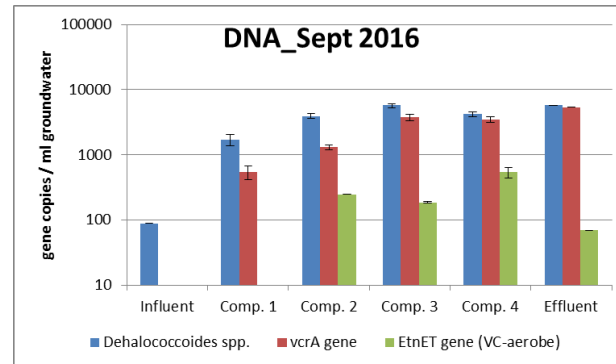

- = monitoringsfilters 1,2 – 1,35 m
- = monitoringsfilters 1,7 – 2,1 m

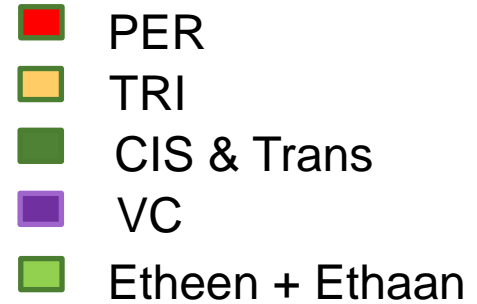
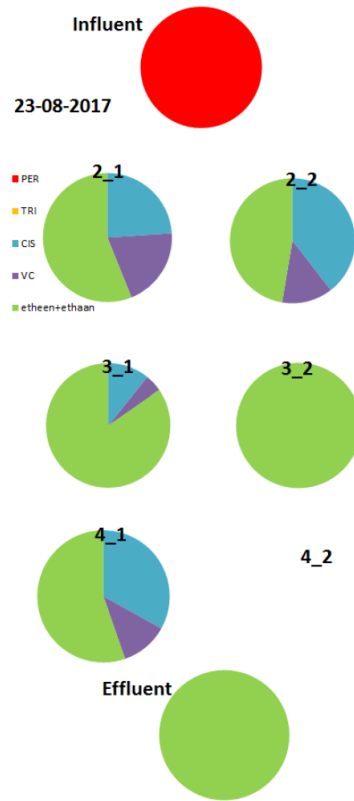
Casus Amersfoort: Biogeochemie

- In de richting van het stromingsrichting:
  - Optimalisatie redox condities
  - Toename bacteriën reductieve dechlorering en (aerobe) VC-oxidatie
- Condities in de winter minder gunstig

Omzetting van verontreinigingen

Ook in de winter goede afbraak!

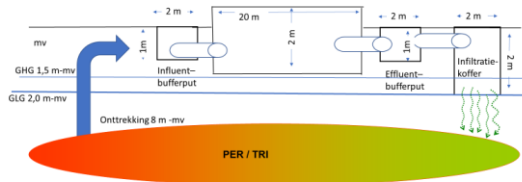
In Zwolle verticaal doorstroomd filter minder voorkeursstroming verwacht

Laagopbouw helofytenfilter Zwolle

	10 cm waterberging	
	10 cm klei	
	10 cm schelpen	
	10 cm grind	
Ca. 5 cm mengsel stro, bokashi, turf	130 cm lavasteen	0,5 m
Ca. 5 cm mengsel stro, bokashi, turf		
Worteldoek hier?	20 cm grind met lavasteen	
	10 cm grind	

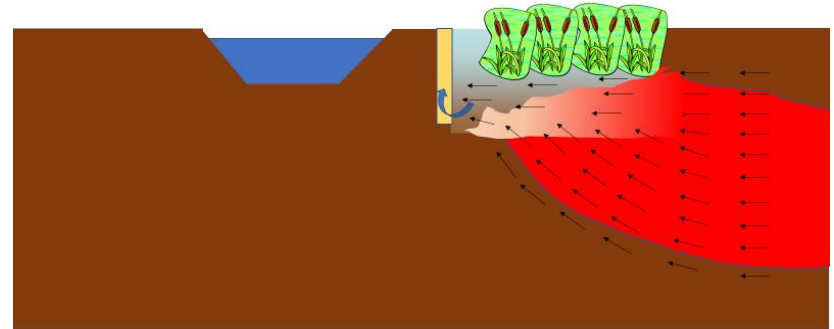
Zij-aanzicht filtersysteem

Recirculatie met herinfiltratie en gestimuleerde afbraak in bodem

In Barneveld wordt natuurlijke kwel benut

symposium bodem breed

Deltares
Enabling Delta Life

MOBA

In Almelo worden bomen ingezet

In boomputten met stijgbuizen bieden bomen pompcapaciteit en een reactieve zone tussen de wortels

Gemeente Almelo

DE MEEST DUURZAME SCHOONMAKERS TER WERELD AAN HET WERK VOOR ALMELO

- ZOMEREIK
- FLADDERIEP
- POPULIER

SCHONE WATERDAMP

DE BOOM BREEKT SCHADELIJKE STOFFEN AF

VERVUILD GRONDWATER

IN SAMENWERKING MET:

- bioclear earth
- Deltares
- Omgevingsdienst TWENTE
- TW
- Water & Milieudienst

Deze bomen ruimen de verontreiniging in de bodem op. In de komende jaren maken de micro-organismen rond de wortels de verontreiniging schoon.

Kijk voor meer informatie op almelo.nl/bomen-maken-schoon

symposium bodem breed

Gemeente Almelo

Zomereik

Populier

Fladderiep

Deltares
Enabling Delta Life

bioclear earth

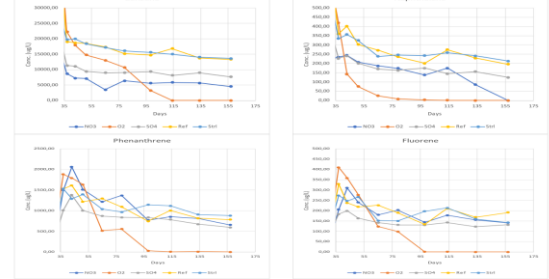
Studie voor o.a. gasfabriek Leidschendam in kader van afbouw nazorg

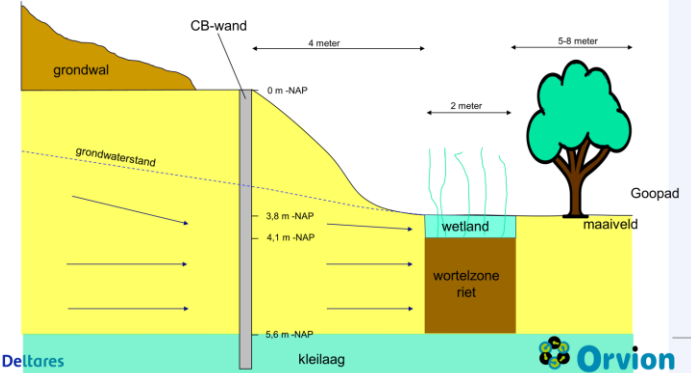
Foto uit 1913. (Bron: fotocollectie gemeentearchief Leidschendam-Voorburg)

Resultaten batchtesten

Deltres

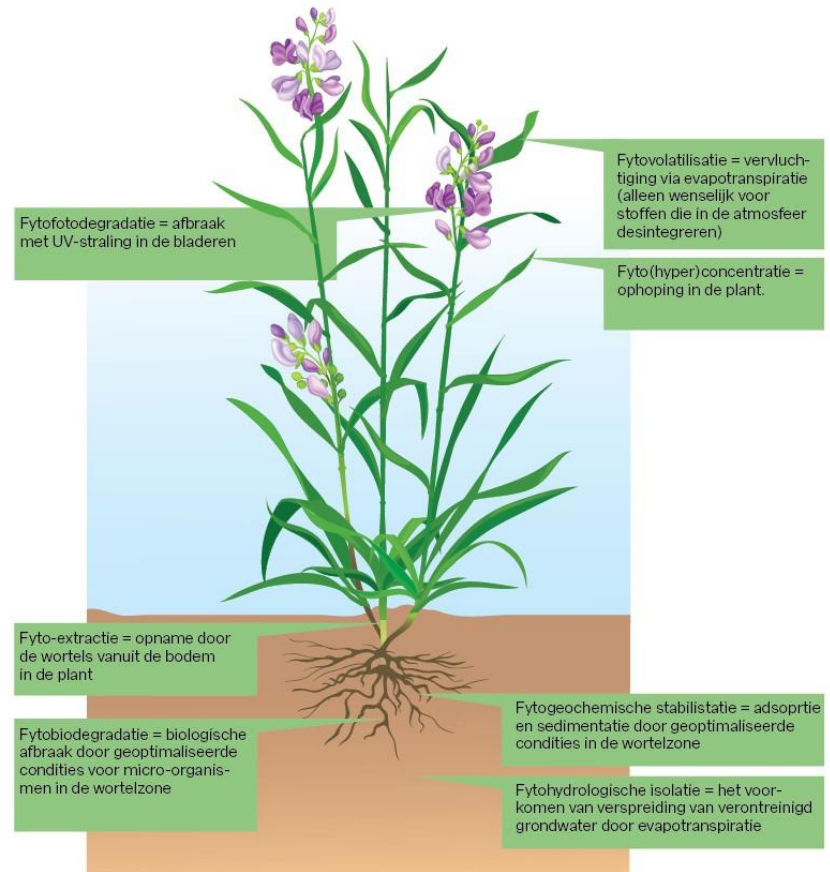

Deltres

Fytoremediatie biedt meer mogelijkheden

- Bijvoorbeeld vervluchtiging van stoffen met daarna afbraak in de atmosfeer
- Of in de bladeren?
- En concentratie van metalen in biomassa
- Misschien ook mogelijk voor PFAS

Fytoremediatie = Gestimuleerde verwijdering of immobilisatie van bodemverontreinigende stoffen door:

Oplossingen kosten tijd en ruimte maar tegelijk ontwikkeling van groen in steden met bijdrage aan andere opgaven

- Verbeteren biodiversiteit
- Reduceren stedelijk hitte-eiland-effect
- Duurzame energiewinning (biomassa en bodemenergie)
- Waterretentie
- Recreatie
- Volksgezondheid
- Geluk van omwonenden
- Terugwinning metalen?
- Etc

Mogelijkheden zuiverende groen-voorzieningen in stedelijke omgeving

We kunnen meer saneren voor minder geld!

Ook als onderdeel van Gebiedsgericht Grondwaterbeheer!

De trend van een verslechterende grondwaterkwaliteit kan betaalbaar worden omgekeerd!

Zijn er uitdagingen?

- Implementatie-gereedheid – voor de meeste stoffen is de werking voldoende aangetoond; maar niet voor alle, zoals pesticiden en medicijnresten
- Organisatorisch – verschillende belanghebbenden bij multifunctioneel ruimtegebruik
- Kennisbeschikbaarheid – goed maar beste expertise bij ongebruikelijke partijen, o.a. hoveniers
- Technisch – realisatie van juiste condities voor afbraak en plantengroei, inpassing in de beschikbare ruimte, dimensionering op basis van integratie van functies
- Juridisch – regelgeving nog niet afgestemd op wisselende zuiveringsrendementen. Biedt de Omgevingswet ruimte?
- Beleidscultuur – bestuurders zien graag groen, maar uitvoerende ambtenaren hebben soms nog meer vertrouwen in bewezen harde technologie

Belevenissen

- Rietveld mocht van waterschap niet in een hoofdwatgang
- Binnen 5 meter van een hoofdwatgang mocht niets worden aangelegd, zelfs geen rietkraag
- Iets aanleggen direct naast een watgang bleek niet zo eenvoudig vanwege groot waterbezwaar
- Een rietkraag aanleggen in een verontreinigde pluim vergt werken in verontreinigde bodem en dus waren alle wettelijke vereisten voor een sanering van toepassing met bijbehorende kosten
- Bevoegd gezag wou dat zuivering direct na ingebruikname werkt
- Bevoegd gezag eiste dat zuivering elk moment in het jaar werkt
- Een voorziening in het kader van de Wet milieubeheer vergde een controle dat deze na gebruik geen bodemverontreinigingen had veroorzaakt; al stond deze bovenop een toegestane restverontreiniging
- Inrichtingsplannen wijzigden en helofytenfilter moest voortijdig opgeruimd

symposium

bodem breed

Groene technieken voor verontreinigde industriële locaties

Frank Volkering, Mirte van der Vlist - TAUW bv

Zwolle

Nature-Based Solutions voor verontreinigde industriële locaties

NBS	Doel	Invasiviteit/ ruimtegebruik	Duur
Natural Source Zone Depletion	Onverzadigde bronzone	Geen	>10 jaar
Enhanced Source Zone Depletion	Onverzadigde bronzone	Verwaarloosbaar	>10 jaar
Natuurlijke afbraak	Grondwater, pluim	Geen	>10 jaar
Fytoremediatie	- Ondiepe verontreinigingen, - Beheersing grondwater	- Groot - Significant	> 5 jaar, oneindig
Gestimuleerde anaerobe afbraak	Grondwater, pluim	Laag	> 5 jaar
Gestimuleerde aerobe afbraak	Grondwater, pluim	Beperkt	> 2 jaar
Constructed wetland	Onttrokken grondwater	Significant	oneindig

Voor- en nadelen van groene technieken voor industriële terreinen

- Duurzaamheid / ESG reporting
- Kosten
- Profilering
- Acceptatie (door bevoegd gezag)
- Veiligheid (vergroten effect explosies)
- Ruimtebeslag / tijdsduur
- Vergunningen

Fytoremediatie op industriële locaties

1. **Beheersing van grondwaterpluimen**
  - “oneindig”
  - Meestal aan de rand van een terrein
  - Formele maatregel (instemming BG en rapportage)

2. **Extensieve sanering van ondiepe verontreinigingen**
  - Langdurig (> 5-10 jaar)
  - Volledige terrein moet beschikbaar zijn
  - Kan ook als “no regret” maatregel (hoeft niet als sanering te worden beschouwd)
  - Gebeurt soms ook “onbedoeld”

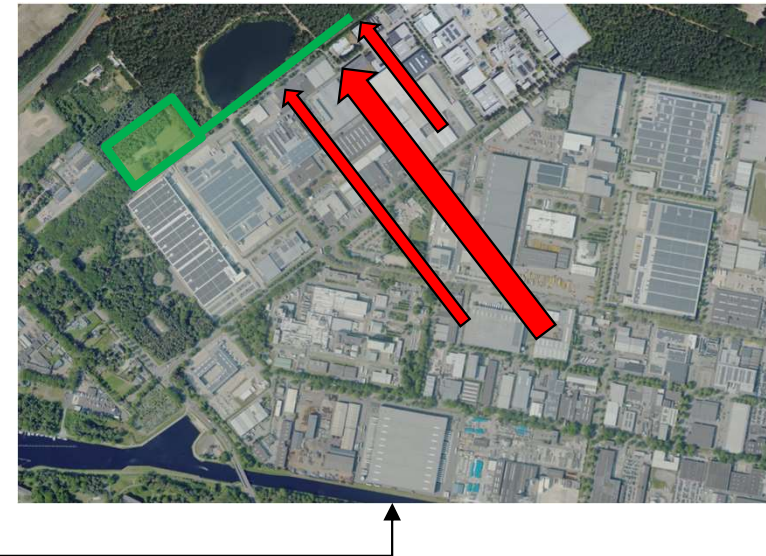

Constructed wetlands op industriële locaties

In essentie niet verschillend van andere locaties:

- “oneindig”
- Formele maatregel (instemming BG en rapportage)
- Minder problemen met vergunningen dan in de openbare ruimte
- Meer ruimtebeslag dan conventionele zuivering, terrein is niet meer beschikbaar voor herontwikkeling

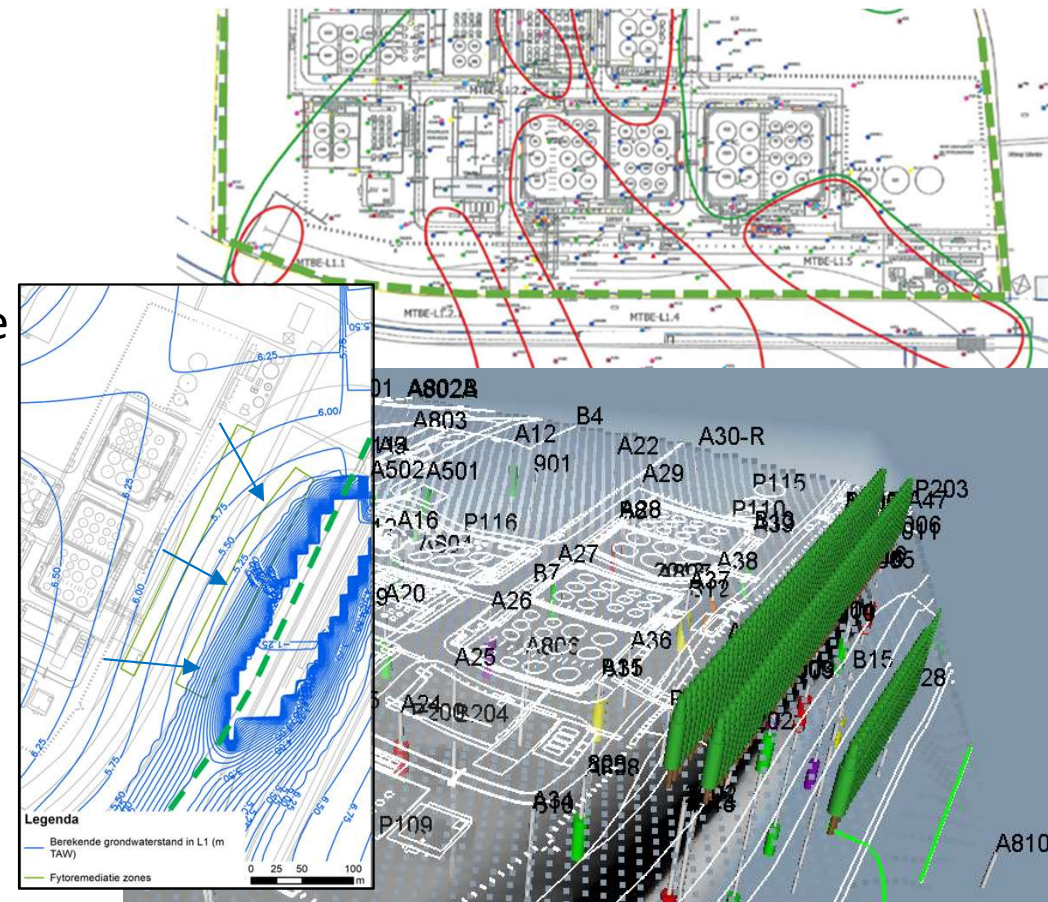
Voor bedrijfsterreinen: optie om meerdere pluimen
gezamenlijk te beheersen

Fytoremediatie: vb pluimbeheersing

Chemische productielocatie

- Meerdere pluimen met aromatische koolwaterstoffen, MTBE
  - Beperkte doorlatendheid, vrij langzame grondwaterstroming
  - kort diepte traject
- Beheersing met beperkt aantal bomen langs de terreingrens (model)

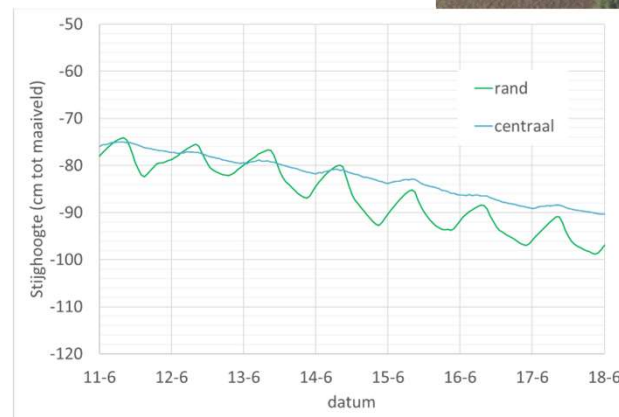

Fytoremediatie: vb “onbedoeld” effect

Brandstof verdeelstation:

- Kleine spill met brandstof
- Afschermende bomenrij om de locatie heeft significant hydrologisch effect en draagt bij aan beheersing van de verontreiniging

Fytoremediatie: beëindiging ☹️

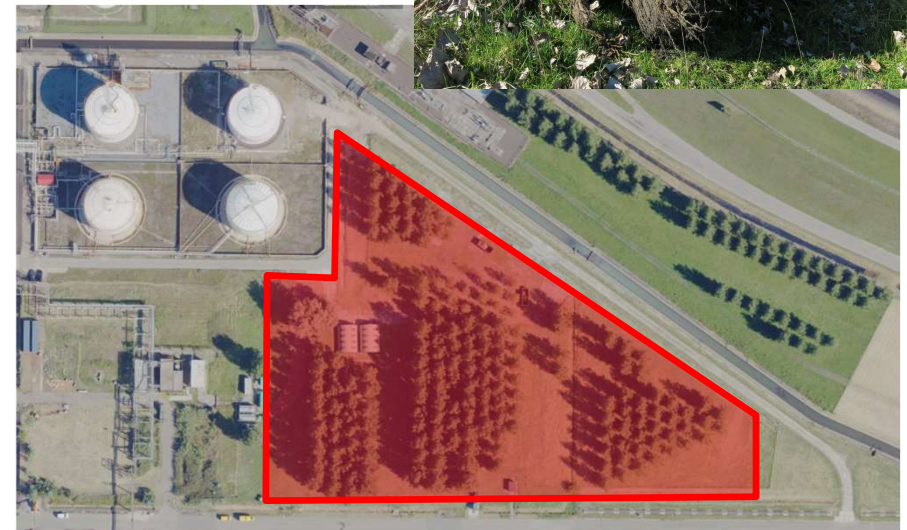
Chemische productielocatie

2013-2023: 10 jaar lang succesvolle beheersing grondwaterpluim

2022: plannen voor herontwikkeling

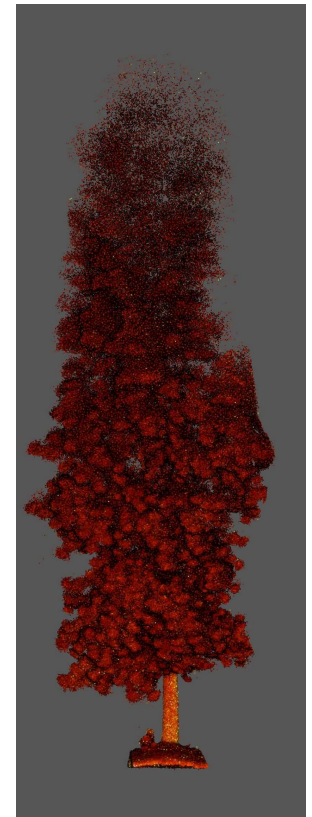
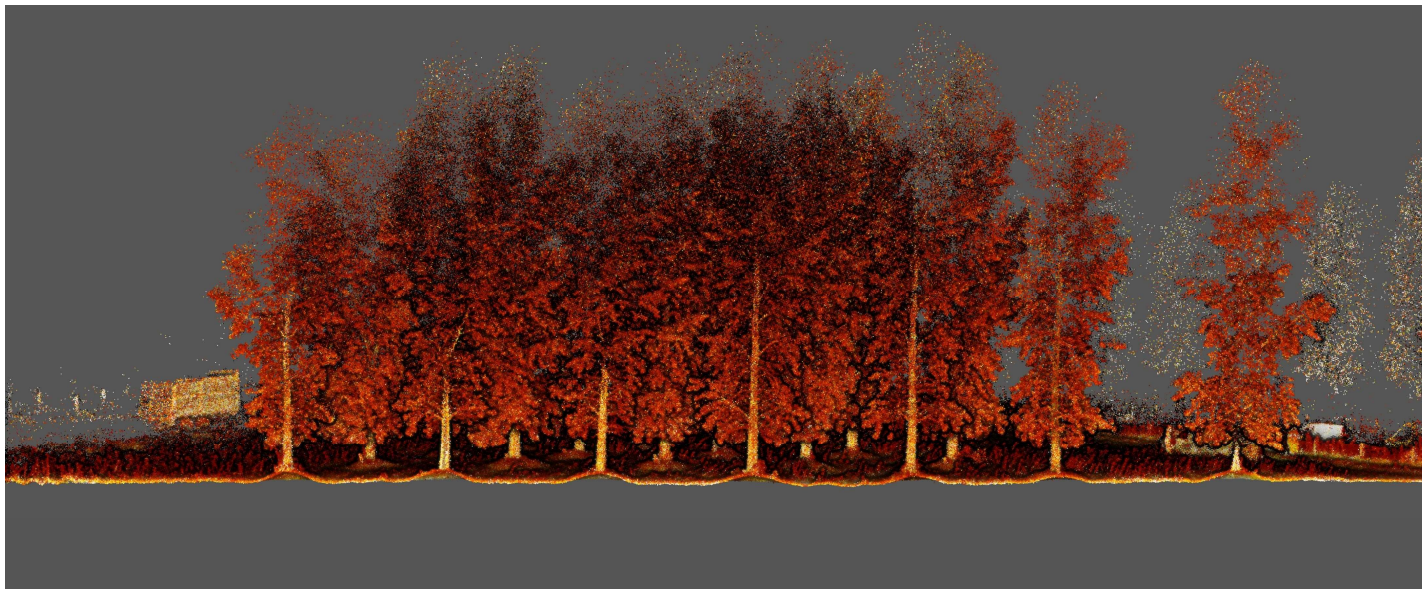
2023: 185 van de 240 bomen verwijderd

- Per abuis in 2013 niet aangemeld als tijdelijke natuur
- Vergunning tot velling met herplantingsplicht → verandering bestemming plantlocatie nodig
- aanvullend veldonderzoek naar jaarrond beschermende nesten
- Aantonbaar maken dat bomen “normaal” verwerkt kunnen worden

Fytoremediatie: beëindiging

Maar gelukkig hebben we de 3-D lidar scan nog .....

Samenvattend

Nature-Based Solutions zijn potentieel goed toepasbaar bij de aanpak van bodemverontreinigingen op industriële locaties

Groene technieken zijn niet langer onzekere innovaties, maar hebben een volwaardige plek in onze toolbox voor NBS bij industriële locaties

Toepassing van groene technieken heeft bekende voor- en nadelen die goed afgewogen kunnen worden:

voordelen: duurzaamheid, kosten, inzet als no regret maatregel

nadelen: tijdsduur, ruimtebeslag, acceptatie